

„Chronimy Naturę na Wyspie Sobieszewskiej”

Rezerwat przyrody „Mewia Łacha” stał się dostępny dla turystów. Wytyczono w nim ścieżkę turystyczno-dydaktyczną - spacerując wzdłuż niej można obserwować dziką przyrodę, w tym ptaki - największy skarb tego miejsca. Do niedawna obowiązywał zakaz wstępu do rezerwatu, więc warto skorzystać z okazji na poznanie tego wyjątkowego miejsca, położonego tak blisko Gdańska.

Całkowita długość ścieżki zaczynającej się w Świbnie to ponad 3 km, jednak tylko ostatnie 700 m przebiegające w rezerwacie, jest wytyczone po wydmach. Informacje o walorach rezerwatu przedstawione są na 16 tablicach. Na około kilometr przed końcem cypla znajduje się platforma widokowa, pozwalająca na ogarnięcie wzrokiem ujściowego odcinka Wisły i jeziora, które to miejsca są m.in. siedliskiem bobrów. Wytyczenie trasy pozwala wszystkim za-

interesowanym na odwiedzanie rezerwatu przez cały rok, gdyż poruszanie się po niej będzie bezpieczne dla lęgów chronionych ptaków. Uzupełnieniem ścieżki będzie projektowana wieża widokowa, pozwalająca na obserwację samego stożka ujściowego Przekopu Wisły z odpoczywającymi na łąkach ptakami i fokami. Wszelki ruch możliwy jest tylko po wyznaczonej i oznakowanej trasie.

Prace zrealizowali członkowie Grupy Badawczej Ptaków Wodnych KULING, dzięki programowi „Chronimy Naturę na Wyspie Sobieszewskiej”. Partnerami programu są: Grupa LOTOS S.A, Stacja Ornitologiczna Muzeum i Instytutu Zoologii PAN, Stowarzyszenie Przyjaciół Wyspy Sobieszewskiej oraz GBPW KULING. Prace w rezerwacie wspierane są również finansowo przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku.

Zabezpieczona trasa ścieżki turystyczno-dydaktycznej
autor: Piotr Zięćcik

Młody biegus zmienny

autor: Piotr Zięćcik

Dlaczego członkowie GBPW KULING czynnie chronią rezerwat „Mewia Łacha”? Ze względu na unikatowe w skali kraju wartości przyrodnicze miejsce to wpisano na listę obszarów NATURA 2000. Jest to również ostoja ptaków o randze europejskiej (IBA – Important Bird Area). W okresie jesiennych migracji plaże zapewniają miejsce odpoczynku dziesiątkom tysięcy migrujących ptaków. Spotkać tu można nie notowane nigdzie indziej w kraju koncentracje tysięcy rybitw i dziesiątki tysięcy mew. W trakcie swojej podróży z syberyjskich łęgówisk na afrykańskie wybrzeża, zatrzymują się tu dziesiątki gatunków ptaków siewkowatych. Na piaszczystych plażach często obserwujemy biegusy zmienne, krzywodziobe, piaskowce, krwawodzioby czy siewnice. Jesienią na Zatoce Gdańskiej i na Wiśle zaczynają pojawiać się różne gatunki zimujących ptaków wodnych. Podczas srogich zim i silnych wiatrów od morza, właśnie w okolicach rezer-

Gagol - gatunek lęgający się w polskich borach. Najczęściej na gniazda wykorzystuje dziuple dzięcioła czarnego. W locie charakterystycznie świszcze skrzydłami. W okresach, gdy Wisła nie jest pokryta lodem, gagoly tworzą duże stada.
autor: Andrzej Kośmicki

Czernica - gatunek lęgający się w Polsce na wodach śródlądowych. Na wybrzeżu w dolnym biegu Wisły pojawia się od jesieni do wiosny, zbierając się w wielotysięczne stada. Samce (na zdjęciu) posiadają charakterystyczny czubek z tyłu głowy.
autor: Andrzej Kośmicki

Lodówka - ta niewielka morska kaczka przybywa do nas na zimę z dalekiej północy. Gromadzi się w stadach wzdłuż całego wybrzeża. Samce posiadają charakterystyczny długi ogon i odzywają się miłym dla ucha głosem.

autor: Andrzej Kośmicki

Tracz nurogęs - największy z naszych traczy, gnieźdzący się w Polsce głównie na północy i zachodzie. W okresie zimowym samce (na zdjęciu) przykuwają uwagę kontrastowym ubarwieniem.

autor: Andrzej Kośmicki

watu zbierają się w wielotysięczne stada. Są wśród nich: lodówki, gągoły, ogorzałki i czernice. Rezerwat stanowi doskonałe miejsce do ich obserwacji i badań.

W celu ochrony bytujących na tym terenie ptaków w 1991 roku utworzono rezerwat przyrody „Mewia Łacha”. Obszar składa się z dwu części. Większa, zalesiona znajduje się po wschodniej stronie rzeki, mniejsza – o powierzchni zaledwie 19 ha po zachodniej stronie ujściowego odcinka Wisły na krańcu Wyspy Sobieszewskiej. Właśnie ten niewielki fragment stanowi największą wartość rezerwatu. Spowodowane jest to wyjątkowością spotykanych tam roślin i zwierząt.

Jest to jedno z najciekawszych ornitologicznie miejsc w kraju. Na miano ptasiego rarytasu rezerwat zasłużył sobie dzięki jedynej w Polsce kolonii rybitw czubatych. To jedne z najrzadszych ptaków lęgowych w Polsce. W Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt zostały uznane za krytycznie zagrożone, a ich uratowanie w kraju jest niemożliwe bez specjalnej aktywnej ochrony. W 2007 roku ptaki te, po 16 latach przerwy, wróciły na swoje miejsce gniazdowania. Dzięki ochronie i zaangażowaniu Grupy KULING przez trzy sezony wielogatunkowa kolonia rybitw (oprócz czubatych gnieźdzą się tam także białoczelne i rzeczne) nieprzerwanie odnosiła sukces

Kolonia lęgowa rybitw w rezerwacie

autor: Piotr Zięcik

lęgowy i wychowywała na wyspach znaczne ilości piskląt. Poprzednio gatunek ten opuścił wyspy z powodu nadmiernej ingerencji ludzi.

Mewia Łacha jest również jedynym w Polsce miejscem regularnego i stałego występowania fok. Pojedyncze foki szare, a nawet ich grupy odpoczywające na wyspach, można najłatwiej zaobserwować podczas spaceru o świcie lub wieczorem. Przy odrobinie szczęścia można nawet zobaczyć bardzo rzadkie foki pospolite. Foki to drapieżne ssaki morskie prowadzące wodno - lądowy tryb życia. Na lądzie ich ruchy są powolne i niezdarne, w wodzie pływają znakomicie. Wszystkie gatunki spotykane na polskim wybrzeżu (szara, pospolita i obrączkowana) są chronione.

W Ujściu Wisły najczęściej można zobaczyć foki odpoczywające na odległej wyspie lub polujące na ryby. Co zrobić gdy spotka się fokę? O każdej obserwacji należy

Foka szara – największa i najczęściej spotykana, lecz wciąż zagrożona, foka na polskich plażach. Liczebność populacji bałtyckiej szacuje się na ok. 22,5 tys. osobników, lecz zdecydowana większość żyje na północ od 58° szerokości N. Na naszym wybrzeżu nie obserwowano jej rozrodu od dziesięcioleci. Pozostawienie spokojnego miejsca w rezerwacie może dać szansę na odtworzenie kolonii tego gatunku na południowym Bałtyku. Foka szara ma wydłużony "psi" pysk. Samce mają bardziej jednolite, brunatnoszare lub ciemnoszare ubarwienie i charakterystycznie wypukłony grzbiet pyska. Samice są jasnoszare, upstrzone ciemniejszymi lub jaśniejszymi plamkami na brzusznej i bocznych stronach ciała. Samce dorastają do ok. 2,5 m, samice są mniejsze - ich długość wynosi ok. 1,8 m.

autor: Piotr Zięćik

Foka pospolita - wbrew nazwie jest to najrzadsza z fok żyjących w Bałtyku. Spotkanie z nią to wyjątkowe szczęście. Na terenie rezerwatu corocznie spotykamy pojedyncze osobniki. Bałtycka populacja to około 550 osobników. Od foki szarej można ją odróżnić przede wszystkim po krótkim „kocim” pysku. Oczy są duże i osadzone blisko siebie a nozdrza przypominają kształt litery V. Foki pospolite są też zdecydowanie mniejsze niż foki szare. Samce dorastają do 1,8 m, a samice dochodzą do 1,5 m. Ubarwienie ich ciała jest różnorodne, od jasnoszarego po ciemnobrązowe z małymi ciemnymi plamkami. Grzbiet jest zazwyczaj ciemniejszy niż strona brzuszna.

autor: Piotr Zięćik

poinformować Stację Morską UG w Helu – telefon całodobowy 601-88-99-40 lub 58-675-08-36. Nie należy zbliżać się, hałasować, płoszyć, polewać wodą i dotykać fok! To dzikie zwierzęta, które przestraszone lub rozdrażnione może zachowywać się agresywnie i boleśnie pogryźć! Foki chorują na te same choroby co psy, ale jako dzikie zwierzęta nie mają opieki weterynaryjnej. Również dlatego nie wolno przyprowadzać psów do rezerwatu - zwierzęta mogą się wzajemnie pozarażać.

Rezerwat to wymienite miejsce na spacery i poznawanie tajemnic przyrody o każdej porze roku. Oto jak zmienia się jego oblicze w poszczególnych sezonach:

Wiosną, w okresie migracji obserwujemy odpoczywające na brzegu ptaki siewkowate i mewy. W zaroślach słychać różne gatunki drobnych ptaków wróblowatych. Na rzece i w okolicach jej ujścia zobaczymy stada kaczek i innych ptaków wodnych.

Latem, w okresie lęgowym na cyplu ptaki

Wędrujące siewkowce - piaskowce i szlamnik

autor: Anna Stonina

opiekują się gniazdami. Rybitwy białoczelne, rzeczne i czubate karmią pisklęta. Pojawiają się mewy małe i biegusy wracające z legowisk na dalekiej północy.

Jesienią cichnie gwar kolonii, ale nie maleje ruch w rezerwacie. Na plaży i łachach zbierają się stada mew i rybitwy, a setki biegusów żerują przed następnym etapem podróży na zimowiska. Na wyspach odpoczywają foki.

Zimą zaczynają dominować różne gatunki kaczek, perkozów, kormorany. Na wodach Wisły i Zatoki grupują się tysiące gągółów, czernic, ogorzalek i traczy. Nad morzem przelatują barwne sznury nurogęsi i rozlegają się odgłosy lodówek.

Pomimo ochrony rezerwatowej i zakazu wstępu, obszar był poddawany bardzo silnej presji ludzkiej. Przez wiele lat kolonie lęgowe były niszczone, ptaki płoszone i rozganiane, foki nie mogły znaleźć spokojnych miejsc odpoczynku. Obecnie również największym problemem w rezerwacie

jest nadmierna presja turystyczna – plażowanie, spacerowanie z psami i wędkarstwo, a także pływanie skuterami wodnymi, łodziami motorowymi w bezpośredniej bliskości łąch i wysp. Od kilku sezonów Grupa Badawcza Ptaków Wodnych KULING czynnie chroni ten fragment wybrzeża w okresie największej aktywności turystycznej. Latem, przez ponad 90 dni przez całą dobę kolonie

Platforma widokowa w rezerwacie

autor: Piotr Zięćcik

lęgowe zabezpieczane są przed rozdeptywaniem i płoszeniem ptaków. W rozstawnym domku prowadzone są prace badawcze dotyczące migracji ptaków. W trakcie obozu zajmujemy się również chwyтaniem i obrączkowaniem ptaków oraz liczeniem ptaków i fok. Rok 2010 był rekordowy pod względem liczby obserwowanych jednorazowo fok szarych. 19 lipca było ich aż 15! Zapraszamy na stronę www.kuling.org.pl/uw, gdzie opisano prace od dnia rozbięcia obozu do jego zakończenia. Dziś jest to bogato ilustrowane wspaniałymi zdjęciami wspomnienie minionego sezonu.

Warto zaznaczyć, że program „Chrońmy Naturę na Wyspie Sobieszewskiej” zakłada działania na wyspie w zakresie zachowania walorów przyrodniczych oraz edukację ekologiczną w duchu poszanowania i poznania środowiska naturalnego. Inicjatorem takiej kompleksowej for-

muły programu, łączącej zadania edukacyjne ze wsparciem czynnej ochrony przyrody, była Grupa LOTOS S.A., która zintegrowała siły i możliwości wszystkich partnerów oraz sfinansowała realizację działań. Poza stworzeniem infrastruktury minimalizującej zagrożenia dla rezerwatu, podejmowane są również działania edukacyjno-informacyjne o walorach Wyspy Sobieszewskiej, skierowane do mieszkańców i turystów, ze szczególnym

względnieniem dzieci i młodzieży. Stacja Ornitologiczna MiZ PAN przeprowadziła cykl wykładów pt. „Wyspa Sobieszewska, a Obszar Natura 2000. Ochrona ptaków i ich siedlisk”. Stowarzyszenie Przyjaciół Wyspy Sobieszewskiej ustawiło 12 tablic „Ekologiczna Wyspa Sobieszewska – Szlaki turystyczne Wyspy Sobieszewskiej”. Pokazują one m. in. położenie rezerwatów przyrody oraz przedstawiają najcenniejsze gatunki chronionych roślin i zwierząt. Niezwykle cenna jest wola partnerskiej współpracy wszystkich jednostek, dająca szansę na skuteczną ochronę dziedzictwa przyrodniczego Wyspy Sobieszewskiej.

Opisane w tekście ptaki i foki, to oczywiście nie jedyne skarby tego miejsca. Walory botaniczne rezerwatu przybliżymy w osobnym artykule.

tekst: Grupa Badawcza
Ptaków Wodnych KULING